

Kumseti (Kızkumu) ve üzerinde yürüyen insanlar ile kumseti gerisindeki lagün

Su perisi ve denizdeki kumdan yolu

Dr. Eşref Atabey - Enver Devciler

MTA Genel Müdürlüğü, Ankara

Masal şu: O gece su perisi az uyumuş. Tan vaktinde Apollon'u görmüş. Güzellik göz kamaştırır, su perisinin gözleri kamaşmış. Suyun bu yakasından

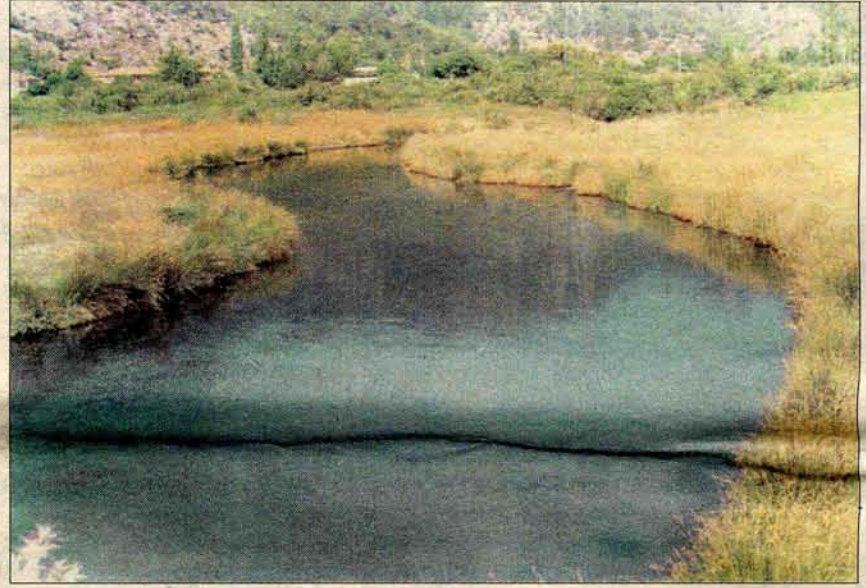
Apollon'a doğru koşmuş. Uzaktan bakanlar onu suda yürürken gördüklerini söylemişler. Yakından bakanlar ise denizin içinde kumdan bir yol olduğunu belirtmişler. Yolun sonunda perinin suya geri döndüğünü öne sürmüşler.

Ya da şöyle: Düşmanlarından kaçarken kızın biri eteğindeki kumu, bittiği yere kadar dökerek Orhaniye'deki (Marmaris) Kızkumu'nu oluşturmuş.

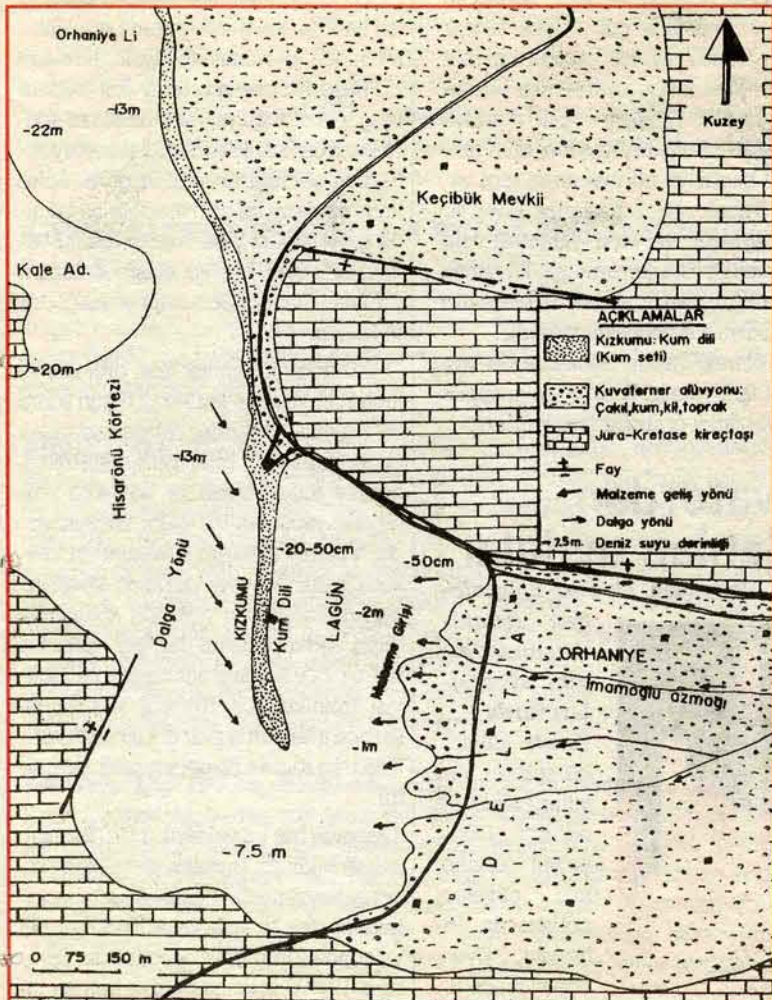
Hisarönü Körfezi'nin doğusunda Orhaniye, Orhaniye'de **Kızkumu** vardır. Kızkumu denizin altında 20-50 cm derinlikte, kuzeydoğudan güneye doğru 525 m uzanır. Hisarönü Körfezi'ni çevreleyen dağlarda, Triyas yaşlı (245-210 my.) bazalt, çört, radyolarit, çörtlü kireçtaşları ile Jura-Kretase yaşlı (210-70 my.) radyolarit, killi kireçtaşı, kireçtaşları yer alır. Bunlara 80-65 milyon yıl yaşlı, Neotetis Okyanusu'nun harabeleri olarak yorumlanan ofiyolit kayaları eşlik ederler.

Orhaniye Köyü, 2 milyon yıldan beri oluşumunu sürdüren bir delta alüvyonu üzerindedir. Doğudan gelen akarsular denize kavuştukları yerde durgun dalyanları oluştururlar. Kızkumu, radyolarit, çört, kireçtaşı cinsinden kum ve çakıllardan yığılmıştır. Çakıllar sivri uçlu, köşeli, çok az yuvarlaklaşmışlardır. Çakılların özellikleri onların yakınlardan taşındığını gösterir. Uzaklardan gelen ya da uzun süreler dalgalarla işlenen çakıllar yuvarlak olurlar. Kural budur.

Efes'li **Herakleitos**'a (İÖ 540-480) göre evren, **Zeus**'un bir oyunudur, ya da ateşin, bugünün diliyle doğanın, doğa yasalarına göre kendisiyle bir oyunudur. Çocuklar gibi, sanatçılar gibi, 'piyasa oyuncular' gibi, nasıl oynuyorlarsa doğa da öyle oynar. Hiç günah-

Orhaniye'de oluşan bir dalyan

Orhaniye dolay jeolojik haritası

sız, bir amacı olmadan kurar ve bozar, yıkar ve yapar. Bir çoğunun deniz kenarında kumlarla oynaması gibi.

Kumsetinin denizden ayrıldığı, karayla arasında kalan durgun su parçasının (lagün) en derin yeri ortalarında 2 metre dolayındadır. Lagünün siltli çamurlu tabanı kamış, saz ve otlarla kaplı, canlı yaşamına elverişli, canlılar için cennet gibi bir yerdir. Dere ağızlarının yakınlığında kum adacıkları yerlerini ayırmışlardır. Orhaniye'yi çevreleyen kayalar, rüzgâr, gece ve gündüz arası sıcaklık farkı, günlenme, yağış etkisi, donma ve sel sularının aşındırmasıyla kırılır, bozuşur, küçük parçalara ayrılırlar. Bu parçalar denize ulaşan yolculuklarında çakıl ve kum tanelerine dönüşür, delta ve lagüne taşınırlar. Süredurum ilkesini bilmezler ama, kalabilirlerse yerliyerinde kalmak isterler.

Kumseti de bu şekilde, derelerce taşınan çakıl ve kum gerecinden oluşmuştur. Karadan gelen malzeme dalgaların da etkisiyle denizin 250 metre açığına kadar taşınmaktadır. Burada dalgaların hâkim yönü kuzeybatdan güneydoğuya doğrudur ve kıyıda etkili olurlar. Orhaniye ile Turgut arasında yer alan dağ sıraları güney rüzgârlarını engellerler. Dalgalar Hisarönü Körfezi'nden Orhaniye yönüne doğru kıyıya dik değil, verevine gelirler. Bu şekilde kıyıyı yalayan dalgalar, çakılları ve kumları geriye, güneydoğu yönünde iterler, yayırlar. Kumun kıyından 250 metre açığa kadar taşınabilmesinin nedeni, dalgaların Kayabaşı Tepesi'nin ucunda kırılmalarıdır. Bu olaylar özellikle kış aylarında olmaktadır.

Doğrusu Kızkumu ülkemizin "peyzaj değeri yüksek, benzersiz özellikteki jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar"ındandır. Yaz aylarında binlerce insan doğanın az rastlanan bu başyapıtına bakarak haz alırlar.

Delphi'daki tanrı-konuşağı kendisinin olan Bay NE SÖYLER NE DE SAKLAR SADECE İŞARET VERİR(*)

(*) Herakleitos'un Apollon için söylediği özlü sözü